

MAJÁLIS.

I.

Egy szép napos délután az ezüsthajú, aranszívű történet-tanár fölkerekedett hallgatóival, megmutatta nekik az egyik múzeum száz- és ezeréves emlékeit, majd pedig meginvitálta őket a közeli zöldvendéglőbe, úgy ahogy azt diákkorában valamelyik németországi egyetemen kedvenc tanárától tanulta. Hosszú tanársága alatt évről-évre ápolta ezt a szokást, mint diákkora feledhetetlen emlékét...

A lányok kávé és málnaszörpöt rendeltek. A fiúk között természetesen szó se lehetett efféle izlésbeli eltévelyedésről, ők egyhangúlag egy korsó világos mellett szavaztak. Körülöttük tavaszi köntösüket csinositgatták a fák és a bokrok, lepkék keringtek, madarak énekeltek, tavaszi, tiszta, örömteljes mámor ringatta a diákok lelkét... A pincérek szaporán sűrögtek-forogtak s a társaság előtt szinte észrevétlenül változott mesebeli terüljastalkámmá a hosszú, kopott, megvasalt lécekből összetákolt asztal. Inyüket, orrukat egyként csiklandozta a frissen habzó sör. Karok egyszerre lendültek, szemek egyszerre rebbentek össze boldog találkozásban, poharak egyszerre koccantak az asztalhoz:

— Prozit!

A kis púpos Gedeon Péter egyszerre olyan jókedvbe szédült, hogy fölkapva poharát, hangosan kiáltotta:

— Fiúk! Szervusztok!

Mindenki melegen szorított a másikkal kezét.

Benn, az egyetemen, órák előtt, órák alatt és órák után egy-egy udvarias szót váltottak csak, professzorok, kollégák és kollégiumok megkollokviumok felől érdeklődtek csupán, jegyzeteket kölcsönöztek vagy vitákat rendeztek: mindez «tudományos» alapon történt. A tudomány kizár minden pajtáskodást s bizony nem is volna ildomos levetni ott a komoly, ünnepélyes megszólítást: Kolléga úr! De itt, a Liget virágos, árnyas fái alatt, május zöld szőnyegén nem Fejér György magyar-történet szakos tanárjelölt, nem Balogh Lőrinc magyar-német szakos filozopter, nem Gedeon Péter klasszika-filologus, nem Ladányi-Ludwig Antal német-angol szakos diák-külügyér rendezett nadrág-fényesítő szaktanfolyamot: itt húsz-huszonkétéves, csillogó szemű és kigyúlt arcokon a győzhetetlen boldog ifjúság tükrözte örökké változó és mégis örökön egy boldog emberi szépségét. Mások voltak ezek a fiatalok, mint az apáik korabeli, régi «aranyifjúság». Arcuk

néhány árnyalattal halványabb talán, homlokuk borongók, szemüknek fénye fátylasabb, szájuk szélén egy-egy keserű vonás, de szívük a változott, kegyetlen új idők robaján, az Itéletes Évek fergetegén túl is az emberi szépségek örök egy ritmusát veri és vágyaik és álmaik gyárkéményeken, távirdaoszlopokon, repülőgépeken és rádióhullámon túlszárnyalnak, — most is egekre törnek!

Csoda-e hát, ha veszett mennykő gyanánt sujtott Gedeon Péterbe a szó, amikor Ladányi-Ludwig felé nyujtva korsaját, az — mint egy ötpengős illemkódex — fölényes gúnyal jelentette ki:

— Sör mellett nem szokás pertut inni, kolléga úr!

Gedeon Péternek egy percre elállt a lélekezete. A sértés oly durva volt és oly váratlanul érte, hogy pillanat alatt föl se tudta fogni. A következő percben keze már ökölbe rándult, már tudta, hogy goromba sértést csak hasonló gorombasággal lehet méltóképen megtorolni. Egy következő tisztább pillanat, egy tekintet a vígan nagyokat kortyoló társaságra, a kedélyes öreg professzorra, aki egészen feloldódott a vidám hangulatban s éppen most jelentette ki, hogy soha még majális ilyen kedvesen nem sikerült, a lányokra, akiknek filozoptrina-álcája mögül csakhamar kibomlott a kisvárosi szüretnek és disznótorok meleg családi hangulata, a fiúkra, kik középiskolai élményeik emlékéhez tértek vissza, az első «igazi», «komoly» berúgást idézték, melynek legkésőbb az érettségi banketten föltétlenül meg kell történni, — s a lelke érzékeny gyökeréig sértett kis filozopter ütésre emelt ökle fáradtan lecsuklott:

— Nem, itt nem szabad ünneprontónak lennem!

Tekintete ekkor Máriát kereste. Máriát, akit maguk között Mac-kónak szólítottak. Ijedten, halálos szégyentől égve gondolta:

— Jaj, ha Mackó hallotta, látta a jelenetet!

De Mackó — úgy látszik — semmit se vett észre. Fejér György-gyel beszélgetett, «egyetemük arszlánjával». És a többiek is valamenyien mással voltak elfoglalva. Ittak, vitatkoztak és nagyokat kacagtak. Velük senki se törődött.

Ez pillanatra megnyugtatta.

A sértés nem múlt el, a tövis tovább sajgott, de a helyzet pillanatnyilag meg volt mentve. Ladányi-Ludwig «kolléga úr» gorombaságát — szó sincs róla! — nem fogja zsebre vágni. Még nem tudta, hogy mit fog tenni, de alig várta, hogy az összejövetel véget érjen.

Szédülten, mintha taglóval sujtották volna föbe, húzódott vissza a helyére. Mint akinek szavát vették, meg se mukkant többet. Némán, a dühtől sápadtan meredt maga elé. Szomszédja döbbenten fordult hozzá:

— Mi bajod?

— Semmi.

Agyában, hol eddig csak a koliokviumok anyaga, a történeti korszakok, utak, irányok és izmusok raktározódtak fel, most sötét

bosszútervek forrtak. Már határozott is. Követni fogja Ladányi-Ludwigot és a legelső utcasarkon felelősségre vonja. Egyszerűen felpofozza. Ladányi-Ludwig nagyobb is, erősebb is nála, de ő azzal nem törődik. Fel fogja pofozni!

Végre oszlani kezdett a társaság.

Gedeon Péter Ladányi-Ludwigot leste. Ladányi-Ludwig nekivágott az Andrassy-útnak. Péter izgatottan indult utána, amikor Mackó meleg, bársonyos hangján utána szólt:

— Nem kísér haza, Péter?

Gedeon Péter zavartan tekintett a hanyag eleganciával tovassirozó Ladányi-Ludwig után s a fojtott bosszúság és kibuggyanó öröm vegyes érzésével viszonzta:

— Ó igen, hogyné, a legnagyobb örömmel...

A Bulyovszky-utcán vágta át a Fásor irányába. Már erősen alkonyodott, a magányos, csöndes villasor udvarairól nehéz jázminillat áradt. Az egyik rácskerítésről apró pünkösdi rózsza ága hajlott ki a járdára. Péter értenyült, leszakította. Közben felszisszent, mert megszurta az ujját. A kis rózszaágot Mackónak nyujtotta. Mackó észrevette a fiú ujjahegyén pirosuló vércseppet s meleg, barna szemében felfénylő nagy jóssággal kérdezte:

— Fáj?

— Nem... ez nem fáj... Ügyetlen voltam... Mint mindig, gondolta utána, de már nem fűzhette tovább gondolatát, mert Mackó illatos, csipkés zsebkendőjét kotorászott elő ridiküljéből s azzal gondosan, óvatosan bepólyálta a «sebesült» ujját. Majd meg egy másik villa előtt egy szál jázmin tépett le s lovagja kabátjára tűzte.

Gedeon Péter bátortalanul megfogta a nagy barnaszemű lány meleg, gömbölyű kezét, hosszasan megszorította, végigsimogatta egész a csuklójáig s kimondhatatlan boldogan súgta:

— Mackó! Mackóka! Édes!

Szerette volna megsókolni, de nem merte. Még soha életében nem csókolta meg senkit. Örökös tanulás között nőtt fel, örökös küzdésben, gondban, mások szolgájaként családjának és önmagának, — ó, hogyan is gondolhatott volna erre?

Mackó arról kezdett mesélni, hogy az egyik dunántúli városkában a nagybátyja gimnáziumi igazgató és amint ő végez, három év múlva, ott biztos állás várja. Ha Péter akarja, ő majd szívesen szól az érdekében és akkor mindketten ugyanegy helyen taníthatnak... A fiú nagyon hálás volt a lánynak és előre is megköszönte szíves jóindulatát. Így érkeztek meg a Fásorba, a Mackóék lakásához.

Mikor már elbúcsúztak s Gedeon Péter a Király-utca rendetlenül kavargó tarka áradatában iparkodott a Körút felé, vette csak észre, hogy a Mackó zsebkendője nála maradt. Gyorsan lecsavarta megkarcolt ujjáról s rohant vele vissza, de mire a lépcsőházba ért, Mackó már régen otthon volt. Nem tehetett egyebet, lihegve, fáradtan visszafordult.

— Ismét be ügyetlen voltam! — bosszankodott s nagyon szégyelte magát. Minek is fogadtam el a zsebkendőt, hiszen a karcolás jelentéktelen . . . De minek is kellett felkarcolnia az ujját? Egy hatbalkezes nyomorék diák minek akar mindenáron regényes rózsalovag lenni? Nevetséges!

Az esti szél a gomblyukában csillogó jázmin édes, fűszeres illatát arcához legyezte, — s ügyetlenségét, félszégességét egyszerűen elfelejtette . . .

Hanem az a másik tövis, az egyre jobban sajgott. Szégyene és haragja kiújult, vadabbnál-vadabb képek és elhatározások rohanták meg, nyiszlett, gyöngye teste egész lázba jött, nem volt nyugta, megállása, izgatottan, idegesen, kétségbeesetten futkosott utcáról-utára . . .

A Dunapartra ért. A hűvös esti szél nem csillapította lázát. A Gellért-rakparton nekitámasztotta fejét a korlátnak, a hideg vas varázslatos erővel hűsítette homlokát, haragja elmúlt, de végtelen keserűség fogta el.

Mit tegyen?

Holnap most már hogy álljon Ladányi-Ludwig «kolléga úr» elé, hogy felképelje? Miért nem vágta pofon rögtön, vagy legalább is este, az összejövetel után? Miért nem talált valami kifogást a Mackó számára, kísérte volna inkább Ladányi-Ludwigot s az első mellékutcában vágta volna nyakon, úgy amint elhatározta. Most már az egyetemen nem csinálhat botrányt, nem, az még annál is rosszabb volna, mint ha ott, a vendéglő terraszán inzultálta volna . . . Nem, csak botrányt ne! Lelke épúgy irtózott a feltűnéstől, mint egész egyénisége. Mindig szürke ruhában járt, szürke ruhában járatta a lelkét is. Csak semmi feltűnés!

Órákig állt így a Dunapart korlátjának támaszkodva. Éjfél elmúlt, mikor kész elhatározással haza vetődött. Ki fogja hívni, megverekszik, megtanítja egy kis tisztességre ezt az arrogáns majmot!

Lefekvés előtt a kabátjára tűzött jázmin fölé hajolt, hosszan szívta az illatát s mivel pár sárga porzó orra hegyére tapadt, álmában, egész éjjel jázminerdőben járt . . . Csak reggel felé álmolta magát Don Kihotónak, aki hatalmas, öles karddal veszettül csapdos, hadonászik maga körül . . .

II.

Gedeon Péter mégsem verekedett meg Ladányi-Ludwig Antallal.

Azon az éjjelen meghült, egész nyáron betegeskedett s mire az egyetemen megkezdődtek az előadások, már szanatóriumban feküdt. Barátai gyakran meglátogatták, hetenként egyszer Mackó is fölkereste. Néhány szál virág állt mindig a beteg éjjeliszékereyén egyik héttől a másikig . . . A fiúk újabbnál-újabb egyetemi hírekkel állítottak be Péterhez s a betegnek ezek a látogatások szereztek a legboldogabb órákat.

A szanatórium tiszta fehér szobájában, a nagy rézagyban alig tizenégy-tizenötévesnek tűnt fel a harmadéves kis filozopter. Elaszott

törpe teste úgy elveszett a felkukujált párnák s a szélesen takaró paplan puhaságai között, mint valami hancurozó gyermek egy hóval befutott gödörben . . . Ereje egyre fogyott, színe veszett, fakult, a bőr kiálló csontjaira száradt, csak az arca két rózsája égett egyre lázasabban, csak a szeme tüzelt egyre mélyebben.

Mackó sűrűbben kezdte meglátogatni, a fiúk is sokszor egész késő estig ott ültek ágya körül, meséltek neki az egyetemről, ismerősökről, új könyvekről, a nagyvilágról, iparkodtak szóval tartani, hogy ne fáraszták a beteget a beszéddel. Így is alig tudták kímélni, minduntalan átvette tőlük a szót, lázasan magyarázott, vitatkozott, mohón, sietve, mintha valaki szüntelenül üzte, kergette volna, mintha minden percben attól tartott volna, hogy a láthatatlan ellenség nyomába ér, megragadja és beléje fojtja a szót, pedig neki még annyi nosélnivalója van! Még nem is beszélt a céljairól, a vágyairól! Sok-sok befejezetlen terve, dolgozata van még és rengeteg összegyűjtött adata cédulákon . . .

Lázás szavait újabb köhögésroham szakította meg, erősebb, hatalmasabb minden eddiginél. Az ápolónő magasra felgyűrte a párnát a háta mögött s hagyta, hogy a beteg jól kiköhögje magát. Edényt emelt a szájához s Péter szájából vékony vörös csík futott alá . . .

III.

Ahogy romlott a beteg állapota, úgy vált egyre sűrűbbé barátainak látogatása.

Gedeon Péter lázas, csillogó szemekkel kérdezősködött az egyetemről, honnan ő már második féléve lemaradt, a tanulmányokról, melyeknek folytatásáért akart leginkább ismét egészséges lenni . . . Mindig az első padban ült, összetettkezű jó diák volt, figyelemmel kísért végig minden előadást s pontos jegyzetei (ő, hányszor kérték kölcsön kollégái ezeket a jegyzeteket egy-két napra a vizsgák előtt!) egy lelkiismeretes mintadiák naplójaként tükrözték vissza egyetemi öt szemeszterét . . . Indexe ha megtelik, csupa jelessel és kitünővel telik meg és Péter, ha megszerzi tanári oklevelét, olyan lélekszerint való tanárbácsi lesz, hogy szárnyat bont és lelkesedést kelt minden tanítványban . . .

De most láncnál szorosabban köti az ágy s minden reményét, vágyát, akaratát ez a feltétel szabja meg:

— Majd, ha felgyógyulok . . .

Olykor emberfeletti erővel tört ki belőle az életakarát, máskor kétségtelen bizonyossággal támadt fel benne a közeli vég sejtelve. Március utolsó vasárnapján víziószerűen idézte halottjait:

— Ilyenkor, sugaras tavaszi délelőttökön, mikor az élet új kötösbe öltözik, gyakran gondolok halottaimra, akiktől örökre elszakított a halál gyilkos lehellete . . .

— Látom az édesapámat, fenn Uzsoknál, fakadó piros virágok között, szíve fölött szétfolyó, nagy piros virág . . .

— Látom kicsi testvéremet az elsötétült házban, magas ravatalon. Körötte gyertyák égnek s a gyöngye fény remegve imbolyog a gyötrelmes szenvedés után megenyhült szomorú arcán . . .

— Látom édesanyám korán lehervadt hugát, fáradt mosolyú anyját egy kacagó rügynek, aki most ijedten kérdegeti : — Hol van az édesanyám?

— És még másokat is látok, arcokat, mozdulatokat, egy-egy fehér kéz fáradt, búcsúzó mozdulatát . . . Embereket, akiknek ajkán halálusra vált a tavaszi mosoly . . .

Majd ismét felülkerekedett benne az élniakarás legyőzhetetlen vágya s nem sokkal később, amikor egyszer Mackó hatalmas jázmin-csokorral lepte meg, boldogan mesélte környezetének : édesanyjának, barátainak, az orvosnak :

— Abban a dunántúli kisvárosban, amelyben tanítani fogok, csupa jázminbokorral ültetem tele házunk előtt a kerítést . . . A jázmin a kedvenc virágom . . . Egy év óta . . . Igen, ép most májusban lesz egy éve . . .

Mackó egy sarokba fordult, ahová Péter nem látott el. Megtörülte a szemét s mosolyogva ült vissza a beteg ágya mellé :

— Jó, jó, Péter, csak most ne fárassza magát a sok beszéddel . . .

A fiúk is ott ültek a beteg ágya körül. Szomjas kutatói a betűnek, kezdő tudósiókéak, akik készültek új életek, új nemzedékek nevelői, istápolói lenni, tehetetlenül nézték testvérük vergődését.

A beteg Mackó figyelmeztetésére elhallgatott, de tovább szötte a tavalyi május emlékét. Pillanat alatt eszébe ötlött elintézetlen afférja Ladányi-Ludwig Antallal . . . Azóta, immár hónapok óta viaskodik a Ladányi-Ludwig Antalnál nagyobb ellenféllel . . .

A fiúk búcsúzni kezdtek. A betegnek szinte zörögtek a csontjai, amikor köhécselve föltámaszkodott a párnákra. Mintha érezte volna, hogy utolsó búcsúzkodása lesz, sorra üdvözölte a közös ismerősöket s végül — mint mikor végrendelete utolsó pontjához ér a haldokló — a megbocsátás szelid jóságával üzenté :

— Mondjátok meg Ladányi-Ludwig Antalnak . . .

Nem folytathatta. Újabb köhögésroham rázta meg, hosszú, percekig tartó, kínosan fojtogató, szörnyű köhögés, hogy amikor végre lecsillapodott, kimerülten hanyatlott párnáira, egy szót se tudott többet szólni s már csak némán nyujtotta barátainak erőtlén, ernyedtt gyermekkezét . . .

Édesanyja szeliden hajolt föléje. Az örök aggódó édesanya, akinek se nappala, se éjtszakája, mióta fia hónapok óta viaskodik a halállal . . . Ápolónő nem kell. Vigasztaló szavánál enyhébbek anyja szavai, vigyázó lépteinél halkabbak anyja léptei s az orvosság se olyan keserű, ha az az áldott simogató kéz nyujtja a kanalat :

— Vedd be, fiam, meglátod, jót fog tenni . . .

IV.

Ladányi-Ludwig Antalnak a fiúk nem tudtak mit mondani. Lőrinc volt a tavalyi jelenetnek egyetlen titkos tanuja, ő pedig hallgatott. Csupán annyit mondtak tehát, hogy Gedeon Péter halálán van s utolsó látogatásukkor üdvözetét küldte . . .

V.

Gedeon Péter temetésén Ladányi-Ludwig Antal «kolléga úr» is megjelent.

Bisztray Gyula.

A MACSKA BÁMUL.

*A macska bámul: puhaság,
nyújtózó karcsú bujaság,
csöpp szürke tigris: foltosan
a földre ül komótosan,
most pupillája szűkre zár
s egy kismadarat fotografál.*

*A kismadár fent énekel,
zöld ágra röppen, légre kel
— a levegő boldog futára! —
s reszket a gyöngye gally utána.
De ül a macska, mint a kő,
két szeme két vont puskacsó . . .
Ó kismadár, repülj, repülj,
szemünk elé sohase kerülj!
Örülj a Napnak és az égnek,
örülj az égbolt tengerének!
S ha int erdő, mező utánad:
fentről örvendezz illatának!
Keress egy szálló felleget
s építsd meg rajta fészkedet!*

*A macska bámul: puhaság,
nyújtózó karcsú bujaság.
Bámul a macska, mint a kő:
két szeme két vont puskacsó.*

(Debrecen.)

Gulyás Pál.